

KATVE-RYHMÄN KOKOUS

Aika: perjantai 18.3.2005, klo 13:05-15:50

Paikka: Helsingin yliopiston kirjasto, Teollisuuskatu 23, kokoushuone B438

Läsnä:

Aho, Lauri - Marnux Software, ATP
Berglund, Erik - Realnode
Hakala, Juha - HYK (puheenjohtaja)
Hakala, Nanna - HYK (sihteeri)
Holopainen, Päivi - HYK
Keskitalo, Esa-Pekka - HYK
Landtman, Christoffer - Realnode
Lehtinen, Riitta - HelMet-kirjastot, Millennium-yhteyshenkilö
Lindström, Seppo - TietoEnator
Maijala, Ere - HYK
Paavilainen, Kaisa - HYK
Peltonen, Esa - ATP
Petrell, Sonja - Axiell

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13:05. Käytiin läpi lyhyt esittäytymiskierros, koska mukana oli uusia osallistujia. Asialistan järjestystä muutettiin hieman.

2. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen muistioon ei tullut kommentteja.

3. Ilmoitusasiat

Kopioluetteloinnista

Kuten edellisessäkin kokouksessa todettiin, tiedonhaun lisäksi myös kopioluetteloitioikeus Linnea-yhteistietokannoista ja FENNICAsta sisältyy vuoden 2005 alusta lähtien yleisten kirjastojen lisenssiin. Tilanne jatkunee samanlaisena myös vuonna 2006. Suomesta ei löydy tahoa, joka voisi maksaa kopioluetteloinnin lisenssin koulukirjastoille, kuten OPM on nyt tehnyt yleisille kirjastoille. Siksi Helsingin yliopiston kirjasto on valmis tekemään koulukirjastoja koskevia kopioluettelointisopimuksia niiden järjestelmätöimittäjien kanssa siten, että koulukirjastojen ei tarvitse erikseen nähdä vaivaa sopimusten tekemisessä. Järjestelmätöimittajan vastuulla on huolehtia siitä, että sopimuksettomat tahot eivät pääse käyttämään Linnea-yhteistietokantoja ja FENNICAa luvatta.

4. Linnea-yhteistietokannat ja FENNICA: www-haku vs. Z39.50-kopiointi ja IP-osoitteet

Linnea-yhteistietokantojen www-hakua varten on kerätty IP-osoitteita jo vuosia. Vuodenvaihteen jälkeen tuli ajankohtaiseksi kerätä myös Z39.50-käytön edellyttämät IP-osoitteet yleisistä kirjastoista.

Helsingin yliopiston kirjaston politiikka yleisten kirjastojen IP-osoitteiden keräämisessä on seuraava:

- Yleiset kirjastot ilmoittavat itse sekä www-hakuun että Z39.50-kopiointiin käyttämiensä koneiden IP-osoitteet Kirjastot.fi:n Kirjastotietokantaan, jonka kautta ne päivittyvät myös Linnea-yhteistietokantoihin ja FENNICAan. IP-osoitteiden määrittelyyn kirjastot voivat tarvittaessa pyytää apua omalta järjestelmätoimittajaltaan. Ohjeita löytyy [Kirjastot.fi:n sivuilta](#). Jos samasta IP-avaruudesta on tulossa useampia osoitteita, voidaan ilmoittaa koko avaruus.
- Sopimusasiakkaat ilmoittavat IP-osoitteet sopimuksen liitteessä.
- IP-osoitteita koskevissa asioissa voi ottaa yhteyttä Päivi Holopaiseen, s-posti: paivi.holopainen(at)helsinki.fi.

Lähitulevaisuudessa Linnea-yhteistietokantojen ja FENNICAn Z39.50-yhteyksiin on tulossa käyttäjätunnukseen ja salasanaan perustuva tunnistus, jolloin voidaan määrittellä organisaatiokohtaisia käyttäjätunnuksia. Keskusteltiin siitä, tukevatko kaikkien järjestelmätoimittajien Z39.50-asiakasohjelmat jo Init ID/Authentication -toimintoa, ja näytti siltä että kaikista kokouksessa läsnä olevista järjestelmistä ko. tuki jo löytyy. Millenniumista ei tosin ollut vielä varmuutta [myöhemmin lisätty: toiminto löytyy] ja PrettyLibin edustajalta oli saatu etukäteen tietoa että tällä hetkellä ko. toiminto ei ole heidän asiakkailtaan käytössä mutta sen pitäisi olla helposti lisättävissä. Vaikka Linnea-yhteistietokantoihin ja FENNICAan lisätään tuo käyttäjätunnuksiin perustuva tunnistus, vanha IP-osoitteisiin pohjautuva tunnistus voi edelleen olla käytössä sen rinnalla.

Edellisen kokouksen muistiossa lukee: ”Sovittiin, että kaikille järjestelmätoimittajille avataan toistaiseksi avoimna pidettävä testiyhteys yhteistietokantojen ja FENNICAn tuotannossa oleviin Z-palvelimiin.” Päivi Holopainen tarkistaa onko avaukset tehty kaikille toimittajille. Lisäksi päätettiin tässä kokouksessa kirjata tarkempia ehtoja järjestelmätoimittajien testiyhteyden käytöstä:

- testiyhteys avataan ainoastaan niihin koneisiin, joita järjestelmätoimittajan kehittäjät käyttävät
- tietueiden lataaminen pitää olla maltillista, eli ainoastaan testauskäyttöä
- järjestelmätoimittaja ei saa jakaa tietueita eteenpäin
- testiyhteyttä saa käyttää kopioluetteloinnin esittelyyn ja kouluttamiseen
- jos järjestelmätoimittaja rikkoo yllämainittuja ehtoja, testiyhteys menetetään

Näitä ehtoja ei ole kirjattu muualle kuin tähän muistioon, johon voidaan vedota ongelmatilanteissa.

Vielä keskusteltiin lyhyesti FINMARC-formaatista:

- FINMARC-formaattien ylläpito ja kehittäminen (= uusien kenttien lisääminen) on päätynyt Helsingin yliopiston kirjastossa (HYK) vuonna 2000. HYK:n FINMARC-

formaattien tuki jatkuu vielä vuoden 2005 loppuun, tarkoittaen että FINMARC-tietueita toimitetaan, tarvittavia konversiotauluja ylläpidetään ja koulutusta tarjotaan siihen saakka. FINMARC-tietueita voidaan toimittaa pidempäänkin, niin kauan kuin HYK:n omien tietokantojen tallennusmuotona on MARC21-Fin.

- Linnea-yhteistietokannoista ja FENNICAsta voi pyytää suoraan FINMARC-formaattia. Joissakin tapauksissa järjestelmä voi pyytää myös MARC21-Fin -formaattia ja tehdä konversion FINMARCiin ”omassa päässä”.
- HYK:n ylläpitämät USEMARCON-konversiotaulukot ovat kaikkien saatavilla ja käytettävissä osoitteessa <http://www.lib.helsinki.fi/katve/usemarcon/>. Sääntöjen korjausehdotukset voi lähettää osoitteeseen [nanna.hakala\(at\)helsinki.fi](mailto:nanna.hakala(at)helsinki.fi).

5. RFId

TietoEnatorin edustaja Seppo Lindström oli valmistellut kokousta varten lyhyen PowerPoint-esityksen aiheesta RFId. Esityksessä pohdittiin KATVEN roolia RFId:n suhteen ja tultiin siihen tulokseen, että kirjastoala ei voi toimia tässä asiassa yksin, vaan julkaisijoiden kanssa on tehtävä yhteistyötä ja päätettävä standardeista sekä seurattava kansainvälistä kehitystä. KATVEssa voidaan käydä alustavia keskusteluja, joita viedään eteenpäin esim. HYK:n sisällä tahoille, joilla on yhteyksiä julkaisualaan.

Pallas-kirjastoista Kauhajoen kaupunginkirjasto on ollut RFId-tuotannossa kesästä 2004 lähtien. Origo-kirjastoissa RFId lähti liikkeelle joulukuussa 2004 ja tällä hetkellä RFId-lainausta tehdään neljässä kirjastossa, joissa myös lainausautomaatti ja kirjastoportit ovat ATP:n tuotantoa.

Keskusteltiin pitkään erilaisista RFId-tekniikkaan liittyvistä käytännön ongelmista ja mm. hinnoista. TE:n yhteistyökumppanina RFId-asioissa on toiminut tamperelainen Top Tunniste Oy, jonka edustajaa suunniteltiin kutsuttavaksi seuraavaan KATVE-kokoukseen esiintymään. Lisäksi päätettiin koota niistä KATVEN osallistujista, joilla on RFId-kokemusta, pienempi työryhmä selvittämään tarkemmin kansainvälisen ja kansallisen standardoinnin tilannetta sekä valmistelemaan KATVEN näkemyksiä ja toiveita julkaisijoille. Järjestelmätoimittajia pyydettiin ilmoittamaan työryhmän jäsen(et) pääsiäiseen mennessä osoitteeseen [nanna.hakala\(at\)helsinki.fi](mailto:nanna.hakala(at)helsinki.fi).

6. Standardoinnin tilannekatsaukset

ISO/TC46/SC4: ISO 2709 Data in XML

XML-vetoisesta MARCista (MarcXchange) ei ollut tällä kertaa muuta kerrottavaa, kuin että New Work Item (NWI) proposal on tulossa pikapuoliin lausunnonle. Se tulee kommentoitavaksi myös KATVE-ryhmälle. Todennäköistä on, että se hyväksytään nopeasti ja standardi tulee voimaan mahdollisesti jo tämän vuoden aikana. Pitkällä aikavälillä MarcXchange korvanee ISO 2709:n kokonaan, vaikkakin molemmat lienevät käytössä rinnan vielä pitkään.

[NISO Metasearch Initiative](#)

Ryhmässä kehitetään tiedonhakuportaalien standardeja (kokoelmien ja palvelujen kuvailua varten) ja ryhmän seuraava kokous on ensi viikolla. Kokouksessa tullaan keskustelemaan työstetyistä ehdotuksista ja jää nähtäväksi joko ne voidaan laittaa eteenpäin

standardiehdotuksina NISOLle. Mainittiin myös, että HYK on käynyt alustavia keskusteluja IndexDatan kanssa sellaisen työkalun kehittämisestä, jolla ZeeRex-tiedot saataisiin generoitua kohdetietokannoista mahdollisimman automaattisesti.

Tietohuoltokomitea

Valmisteilla olevista SFS-standardeista:

- ISBN-standardiluonnos (käännös) on valmis ja lähdössä lausuntokierrokselle (myös järjestelmätoimittajille) heti kun kansainvälinen standardi tulee ulos ISOsta, joka on odotettavissa tämän kuun loppuun mennessä.
- URN-standardi on valmis ja lähdössä lausunnonleksi viikolla. Sen pohjalla on IETF:n standardi, ei ISON. URN-standardointi käynnistyy ISOssa vuonna 2006. HYKssa suunnitellaan URN-tunnukseen perustuvaa resoluutiopalvelua, jolla voidaan löytää alkuperäiset verkkodokumentit.

Kotoistus-hankkeen tilanne:

Hankkeella on jo omat www-sivut, <http://www.kotoistus.fi>. Kotoistus-hankkeen toimialasta järjestelmätoimittajia koskevat lähinnä merkistöt ja niiden aakkostus. Suomalainen määrittely on lähdössä pian kansainväliseen CLDR-tietokantaan.

Kansallisten romanisointistandardien tarkistus:

Yleisten kirjastojen neuvosto teki Tietohuoltokomitealle aloitteen kreikan kielen translitterointia koskevan SFS-standardin (SFS 5807) uudistamisesta. Tässä yhteydessä selvisi myös tarve muidenkin merkistöjen kansallisten romanisointistandardien tarkistamiseen ja kehittämiseen, erityisesti nyt kun Voyager-kirjastoissakin ollaan siirtymässä järjestelmän Unicode-versioon. Suomessa tilanne on tällä hetkellä varsin ”mielenkiintoinen” sikäli, että eri merkistöjen romanisointistandardeista osa perustuu ISON standardeihin, osa joihinkin muihin ja osalta standardi puuttuu kokonaan. Tarkoitus on ensin käydä läpi kaikki olemassa olevat SFS-standardit ja paneutua sen jälkeen niihin, joista standardi puuttuu. Standardointihanke on hyvin mittava ja niin alkuvaiheessaan, ettei aikataulua sen valmistumiselle ole vielä voitu määrittää. Aiheeseen liittyvää termistöä: käsite *romanisointi* sisältää sekä *translitteroinnin*, joka tarkoittaa muuntamista merkki merkiltä, että *transkriboinnin*, joka tarkoittaa muuntamista lausutun kielen mukaisesti.

Kokoelmien id-tunnus ISCI:

ISO:lle on tehty aloite kokoelmien id-tunnuksen (ISCI) standardiksi. Luonnos on lähetetty hiljattain tiedoksi myös NISO MI:lle. Asiassa tarvitaan ulkopuolisten kannanottoja ennen kuin siinä päästään etenemään. ISCI perustuu ISIL-tunnukseen, joka tuo mukanaan tiettyjä rajoituksia: ISIL:in ja kokoelmatunnuksen väliin tarvitaan erotinmerkki, joka ei kuulu ISIL:in merkkeihin, mutta soveltuu URL- ja URN-tunnuksiin. Lauri Aho ehdotti, että erotinmerkkinä voitaisiin käyttää kaksoispistettä, jos se ei ole kokoelman tunnisteessa sallittu merkki; silloin erotinmerkki olisi aina viimeinen ISCI:ssä oleva kaksoispiste ja olisi sen vuoksi helposti sekä ihmisten että ohjelmistojen löydettävissä. Tunnuksia tarvitaan pian ainakin yliopistokirjastojen Tietokartta-hankkeessa.

7. Kirjasto-ohjelmistojen kuulumisia

BookWhere - WebClarity

BookWhere 4.3.1, joka tukee FINMARCia, on ollut saatavana helmikuun alusta lähtien. Lisätietoja löytyy [WebClarityn www-sivuilta](http://www.webclarity.fi). Tämä ohjelmaversio sopisi käytettäväksi

niissä suomalaisissa kirjastoissa, joiden omaan kirjastojärjestelmään ei sisälly Z39.50-asiakasihjelmaa, mutta jotka halusivat poimia FINMARC-tietueita suoraan FENNICAsta ja/tai Linnea-yhteistietokannoista. BookWhere-tilauksen voi tehdä HYK:n kautta, yhteydenotot osoitteeseen [nanna.hakala\(at\)helsinki.fi](mailto:nanna.hakala(at)helsinki.fi).

Emilda - Realnode

[Emilda-kirjastojärjestelmä](#) on Realnode Oy:n avoimen lähdekoodin kirjastojärjestelmä, jonka taustalla pyörii [Zebra-palvelin](#) ja joka on suunnattu koulukirjastojen käyttöön. Emildan kehittämisprojekti lähti liikkeelle Espoon ruotsinkielisen koulutoimen toimeksiantona ja järjestelmä on menossa käyttöön kaikissa Espoon kouluissa. Realnoden edustajat demosivat Emildaa.

ENCompass - Endeavor

Viime kokouksen jälkeen Dorialle ei ole tapahtunut mitään dramaattista uutta. Urho Kekkonen aineiston (4500 tietuetta ja kokotekstiä) avajaiset pidetään huhtikuussa ja UKK-arkiston kanssa jatketaan aineiston täydentämistä pikkuhiljaa. Opinnäytteiden julkaiseminen tulee olemaan tärkeällä sijalla nyt keväällä. Yhdeksän korkeakoulua on ostanut järjestelmän tällä hetkellä. Nykyisistä palveluista Elektra siirretään ENCompassiin, jolloin sille saadaan oma käyttöliittymä (ei enää riippuvainen ARTOsta). Tietokartta aloitetaan siten, että otetaan pohjaksi vanha Kirjastot-tietokanta ja kirjastot voivat aloittaa kokoelmatietojensa lisäämisen omiin tietoihinsa.

Kirjasto - Abilita

Abilitan edustajia ei ollut paikalla.

Libra III - Axiell

Edellisen kokouksen jälkeen on aloitettu SMS-palvelujen testaukset, toteutuksessa on tehty yhteistyä Portalify Oy:n kanssa. Libra III:n koulukirjastomoduli on tulossa käyttöön Kokkolassa, jossa koulu- ja kaupunginkirjasto ovat samassa tietokannassa, mutta koulukirjastoilla on oma www-käyttöliittymänsä. Kaikki asiakastiedot näkyvät molemmissa päissä.

MetaLib & SFX - Ex Libris

Nelli-portaali on tällä hetkellä käytössä kymmenessä yliopistossa ja yhdestoista avataan ensi viikolla. Järjestelmä on toiminut hyvin ja ne kaksi odottamatonta käyttökatkoa, jotka on koettu, ovat johtuneet Ex Libriksen huolimattomuudesta. Uusi hakumoottori saatiin käyttöön noin viikko sitten ja se on nopeuttanut hakuja. Nyt odotellaan korjauksia pieniin ongelmiin ja SFX-linkityspalvelimen uutta versiota. Projekteina on menossa e-lehtitietueiden vieminen LINDAan, kansallinen SFX-näkymä sekä ARTOn UKK-kokoelman ja Elektran lehtien linkittäminen SFX:n kautta. Yleisiä kirjastoja on tulossa mukaan Nelliin kevään aikana, testit ovat sujuneet hyvin. Myös ammattikorkeakoulut ovat pääsemässä liikkeelle Nelli-projektissaan. MetaLibin ulkoisia hakuohjelmia on laitettu jakoon [portaalisivuille](#) ja ne ovat siellä vapaasti kaikkien noudettavissa.

Millennium - Innovative

SMS-projekti Portalifyn kanssa on jo pitkällä ja tulee käyttöön kevään aikana; varatun aineiston saapumisilmoitukset lähtevät tekstiviestinä niille jotka haluavat ja muille sähköpostilla. RFID-selvitys on aloitettu, ja aikataulu sille on tämän vuoden loppuun. Selvityksen tiimoilta Riitta Lehtinen on lähdeässä toukokuussa San Franciscoon ja lupasi matkaraporttinsa myös KATVELLE tiedoksi. Voyager-Millennium -yhteyksien testailut ovat

kesken. Kopioluettelointiin ei ole HelMet-kirjastoissa paineita, koska tietueet ostetaan rikastettuina BTJ:ltä.

Origo - ATP

Kirjaston työasemien ajanvarausjärjestelmän integrointi kirjastojärjestelmään on saatu valmiiksi. Työn alla on myös monihaun liittymä Voyager-järjestelmään. Arvo-palvelu on tuotannossa n. 50 kirjastossa. Origosta on tulossa versio 3.0, joka sisältää kausijulkaisuhallinnan, joka luetteloi julkaisun käyttäjän puolesta ja luo myös nidetietueet. Keväällä työllistää uuden, kolme eri kirjastojärjestelmää yhdistävän kirjastokimpan rakentaminen. Toimitusjohtajaksi on vaihtunut Tuomo Suomalainen (aiemmin BTJ:llä) ja yritys on muuttanut Hämeenlinnaan. Origo-Voyager kopioluettelointi toimii.

PallasPro - TietoEnator

Vuodenvaihteessa yrityksessä tehtiin organisaatiouudistuksia, ja kirjastoyksikön vetovastuu siirtyi Seppo Lindströmille. Vaasan kaupunginkirjaston käyttöönottoprojekti on menossa ja lainaus alkaa siellä ensi viikolla. Nettikäyttöliittymä IntroActiven uudistettu versio on ollut jo testikäytössä ja valmistuu näinä päivinä. Paljon on meneillään muita pienempiä projekteja, mm. kehitteillä on kirjastohenkilökunnan uusi työkalu. Pallas-Voyager kopioluettelointi alkaa huhtikuun aikana.

PrettyLib – PrettyBit

PrettyBitin edustaja ei ollut paikalla.

USEMARCON

Versio 1.51 on uusin ja saatavana sekä [British Libraryn](#) että [HYK:n](#) sivuilta. Tämä versio toimii parhaiten YAZ Proxyn kanssa, joten vanhempia versioita ei kannata käyttää. Voyagerin Unicode-versiota odotellessa rakennetaan uusia merkistökonversioita, jotka tulevat jakoon HYK:n sivuille.

Voyager – Endeavor

Unicode-version päivitys tehdään yliopistokirjastojen tietokantoihin näillä näkymin heinä-elokuun vaihteessa. Kaksi kriittistä skandinaaviisiin merkkeihin liittyvää ongelmaa on vielä jäljellä, mutta niihin odotetaan korjausta ennen päivitystä. MetaLibin kohdalla jo mainittiin Voyageriin liittyvät projektit LINDAn e-lehdistä, sekä ARTOn UKK- ja Elektra-aineistojen linkityksestä SFX:n avulla DORIAan. Voyagerin oma OpenURL-toiminto ei tällä hetkellä ole käyttökelpoinen, mutta sen tilalle on toteutettu JavaScriptiin perustuva oma ratkaisu. YAZ Proxy toimii Voyagerin yhteydessä hyvin ja on lisännyt Z39.50-palvelimen käytettävyyttä.

YAZ Proxy – IndexData

Uusin versio on 1.0. Linnea-tietokannoista ja FENNICAsta saa nyt MARC21-Fin -formaattia myös OID:lla, joka ei aiemmin ollut mahdollista. Jo aiemmin mainitut ID/Authentication-ominaisuus ja Nellin tarvitsema automaattinen ZeeRex-speksaaja ovat tulossa uusina piirteinä.

8. Muita asioita

Kirjastot.fi:n ja Tiedonhaun portin tuottama [monihaku Frank](#) avattiin maaliskuun alussa kirjastojen ja kansalaisten tiedonhakuparpeisiin.

KATVE-ryhmän www-sivuja on päivitetty toimialan osalta, sillä CENL-ryhmän sulautuminen TEL:iin aiheutti muutostarpeen.

9. Seuraava kokous ja kokouksen päättäminen

Seuraava kokous pidetään perjantaina 9.9.2005 klo 13 alkaen Helsingin yliopiston kirjastossa, tarkempi paikka ilmoitetaan myöhemmin. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:50.